

ної системи навчання в українському освітньому просторі”; проведення частини заняття у формі полілогу, дотримуючись створеного проекту; складання плану-проекту власної роботи як викладача за спеціальністю на перше півріччя [1], [2].

Підсумковим завданням з формування професійно-педагогічної компетентності магістрантів до організації кредитно-модульного навчання стало складання плану-проекту власної роботи як викладача за спеціальністю на перше півріччя.

Перевірка ефективності експериментальної моделі проводилася за допомогою статистичного аналізу. Було використано критерій Фішера, який продемонстрував, що відмінність рівнів експериментальної та контрольної груп є статистично значущою, що дозволило констатувати ефективність запропонованої експериментальної моделі підготовки магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання.

Література:

1. Оськіна Н.О. Основи організації кредитно-модульного навчання: навч.-метод. пос. / Н.О.Оськіна. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 68 с.

2. Оськіна Н.О. Підготовка магістрантів педагогічних університетів до організації кредитно-модульного навчання: автореф. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Н.О. Оськіна. – Одеса, 2011. – 21 с.

СПЕЦИФИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

УДК: 378.013+371.3+510+623.880.92

Варварецька Г. А.

СПЕЦИФИКА ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПОДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В ВИЩИХ МОРСЬКИХ УЧЕБНИХ ЗАВЕДЕННЯХ

Варварецкая Г. А.

В статье раскрыта специфика профессиональной подготовки будущих специалистов морского и речного транспорта, обусловленная спецификой и местами их профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, специалист морского и речного транспорта.

SPECIFIC NATURE OF PROFESSIONAL PREPARATION OF SPECIALISTS AT SEA HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Varvaretskaya G. A.

This article presents the specific nature of professional preparation of would-be sea and river transport specialists which determined of specific nature of professional activity and work places of them.

Keywords: professional preparation, professional activity, sea and river transport specialist.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, перехід до ринкових відносин, підвищення вимог до підготовленості фахівців морського та річкового транспорту до професійної діяльності, їх здатності конкурувати на міжнародному ринку праці висувають підвищені вимоги до професійної підготовки таких фахівців.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемі вдосконалення підготовки фахівців у вищих морських навчальних закладах присвячено роботи В. Голубева, М. Гомзякова, М. Євтюхіна, В. Захарченка, М. Кулакової, М. Міусова, Ю. Павличенко, Г. Пузиніча, О. Радченка, О. Шемякіна та ін.

Мета статті. Схарактеризувати специфіку професійної підготовки фахівців у вищих морських навчальних закладах, зумовлену специфікою їхньої майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Завдяки постійному розвитку в Україні Судноплавних компаній, глобалізації морської індустрії, появі нових засобів ведення судноплавства, фахівці морського та річкового транспорту залишаються вельми затребуваними на ринку праці. Сучасній морській індустрії не вистачає висококваліфікованого персоналу як для суден, так і для берега. Як відомо, капітани і старші помічники, старші і другі механіки, електромеханіки, радіоспеціалісти, які придбали безцінний досвід на судах, успішно продовжують свою кар'єру в морській індустрії на березі, зокрема в судноплавних компаніях, морських адміністраціях, класифікаційних спілнотах, суднобудівних і судноремонтних організаціях, навчальних закладах тощо.

Понад 70 тисяч вітчизняних моряків, які працюють під прапорами іноземних судновласників, заробляють щорічно понад 1,2 мільярдів доларів, що становить близько 20% від загальних внесків українських заробітчан, працюючих за кордоном. За кількістю офіцерів флоту Україна посідає перше місце в Європі та поступається місцем на міжнародному ринку праці лише Філіппінам і Китаю. Проте, якщо говорити про кількість українського вантажу, що перевозиться національним флотом, то Україна давно втратила статус морської держави. І тільки багатотисячна армія українських моряків, завдяки своїй кваліфікації та досвіду, підтримує авторитет країни у світовому суднопластві.

Означені чинники, з одного боку, змушують морські відомства країни постійно підтримувати на міжнародному рівні всю систему освіти і професійної підготовки фахівців морського та річкового транспорту, а з іншого – висувати особливі вимоги до того, щоб українські дипломи відповідали їх кваліфікації та знанням.

Проте, не лише вищезазначені чинники зумовлюють необхідність у висококваліфікованих фахівцях морського та річкового транспорту. Як підкреслює М. Міусов [2], понад 80% аварій на судах пов'язані з людським чинником, помилковими діями членів екіпажу. Тому Міжнародна морська асоціація вимагає, щоб фахівці морського та річкового транспорту знаходилися в повній готовності, були вмотивовані, освічені, кваліфіковані та

володіли необхідними для виконання професійних функцій навичками, тим більше, що науково-технічний прогрес призводить до постійного ускладнення енергооснащення суден і підвищення напруженості праці, її широкої автоматизації.

Формування системи підготовки плавскладу у вищих навчальних закладах колишнього СРСР, а в подальшому і в Україні, має багаторічну історію, адже рішення про створення мережі вищих морських училищ як навчальних закладів закритого типу, що були призначені для підготовки «висококваліфікованих, вольових, інженерно-технічних командних кадрів морського флоту, ...які досконалим знають сучасну техніку судноводіння, експлуатацію судна, його установок і систем і які вміють застосовувати на практиці експлуатації морського транспорту новітні досягнення науки і техніки» [3] було прийнято ще в 1944 році. За період свого існування ця система проходила періоди підйомів і спадів, була вимушена адаптуватися до вимог суспільства, вдосконалювалася й розвивалася разом з ним.

Сьогодні загальними тенденціями модернізації вищої морської освіти визнано такі:

- підвищення рівня професійної морської підготовки курсантів, студентів до світового рівня за рахунок узгодження та впорядкування навчальних курсів, що їх викладають загальноосвітні та фахові кафедри;

- засвоєння моделі бюджетного та позабюджетного секторів освіти, що споріднені за змістом і завданнями, але відрізняються за методами і формами навчання;

- підвищення якості загальної морської освіти з урахуванням специфіки культурно-історичних реалій [1: 21].

Стандарти підготовки фахівців у вищих морських закладах освіти визначаються стандартами певних напрямів і спеціальностей, а також міжнародними конвенціями з підготовки плавскладу та безпеки судноплавства і ратифіковані Україною. Програми підготовки фахівців морського флоту підпорядковані науково-методичним комісіям певних напрямів, а також вимогам Міжнародної морської організації.

Сучасна система підготовки фахівців у вищих морських навчальних закладах України здійснюється відповідно до галузевих стандартів вищої морської освіти (ГСВМО), що визначають освітньо-кваліфікаційні рівні та освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) випускників відповідних напрямів підготовки.

Дотепер підготовка фахівців різних напрямів у вищих морських навчальних закладах здійснюється за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями: бакалавр, спеціаліст, магістр.

Проте, новим проектом закону України «Про вищу освіту», освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», який дозволяє випускникам вищих морських навчальних закладів обіймати будь-яку командну посаду на суднах, не передбачений [4]. Проектом рекомендовано дворівневу модель підготовки: 1-ий рівень – бакалавр (строк навчання – 4 роки, в тому числі підготовка для отримання диплому на командну посаду на рівні експлуатації); 2-ий рівень – магістр (строк додаткового навчання 1,5-2 роки, в тому числі стажування на посаді вахтенного помічника або механіка).

Дотепер освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» спрямований на здобуття курсантами поглибленої загальнокультурної підготовки, фундаментальних та професійно-орієнтованих знань і вмінь, здатності вирішувати типові професійні завдання, передбачені відповідними посадами в певній галузі професійної діяльності, виконувати обмежену кількість виробничих функцій, пов'язаних із циклом існування об'єкта діяльності. Професійні завдання, що їх вирішує бакалавр, передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання необхідних операцій. Бакалавр має освітній рівень «базова вища освіта».

Освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» передбачає набуття курсантами спеціальних знань, умінь та навичок, а також певного досвіду їх застосування під час вирішення складних професійних завдань, зумовлених відповідними посадами. Спеціаліст має освітній рівень «повна вища освіта» і може виконувати всі виробничі функції, пов'язані з циклом існування об'єкта діяльності. Виробничі завдання, що їх виконує спеціаліст, припускають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень.

Освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр» також має на меті здобуття курсантами спеціальних знань, умінь та навичок, а також певного досвіду їх застосування під час вирішення складних професійних завдань, зумовлених відповідними посадами. Особа, що одержала освіту за означеним рівнем, здатна виконувати будь-які виробничі функції, пов'язані з циклом існування об'єкта діяльності.

Зміст галузевого стандарту вищої освіти України щодо підготовки фахівців за напрямом 6.070104 «Морський та річковий транспорт» базується на вимогах міжнародної конвенції STCW, учасницею якої є Україна, та встановлює професійне призначення і умови використання фахівців означеного напрямку у вигляді переліку первинних посад, виробничих функцій та типових завдань діяльності; додаткові освітні та кваліфікаційні вимоги до випускників у вигляді переліку здатностей та вмінь вирішувати професійні завдання; вимоги до атестації якості освітньої та професійної підготовки; відповідальність за якість підготовки.

Підготовка фахівців за напрямом 6.070104 «Морський та річковий транспорт» і освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» передбачає два професійних спрямування: «Судноводіння» і «Експлуатація суднових енергетичних установок» та набуття кваліфікації «помічник капітана» або «механік (судновий)». Об'єктом діяльності фахівців морського та річкового транспорту є судна і плавбази, предметною областю діяльності – судноводіння.

Після 4-х років навчання курсанти отримують диплом бакалавра судноводіння, робочий диплом міжнародного зразку та сертифікати, необхідні для роботи вахтовим помічником капітана.

Судноводії-бакалаври мають можливість професійного зростання до рівня штурмана далекого плавання. Випускники-бакалаври можуть продовжити навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» або «магістр». Диплом спеціаліста та магістра надають фахівцям можливість професійного зростання до рівня капітана далекого плавання (займати посади від капітана до голів судноплавних компаній). Випускники-бакалаври за спеціальністю «Ек-

сплуатація суднових енергетичних установок» також можуть продовжувати навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра. Дипломи спеціаліста і магістра надають можливість професійного зростання до рівня судномеханіка першого розряду (можуть займати посади від старшого механіка до технічних директорів компаній, а також працювати на інженерних і керівних посадах у судноплавних компаніях, суднобудівних, судноремонтних й енергопостачальних підприємствах, портах, проектних організаціях і науково-дослідних інститутах, навчальних закладах тощо).

На відміну від інших напрямів підготовки, морська освіта за спеціальностями «Судноводіння» (спеціалізації: «Судноводіння на морських шляхах», «Морські перевезення, фрахтування та агентування суден», «Судноводіння на морських і внутрішніх водних шляхах», «Судноводіння морських, гідрографічних суден і виконання гідрографічних робіт», «Судноводіння морського технічного флоту та виконання багермейстерських робіт») і «Експлуатація суднових енергетичних установок» (спеціалізації: «Експлуатація суднових енергетичних установок», «Експлуатація суднових енергетичних і холодильних установок») інтегрована у європейській освітній процес, адже підготовка та підвищення кваліфікації морських спеціалістів здійснюється за програмами і курсами, затвердженими ІМО з урахуванням мінімальних стандартів компетентності міжнародного кодексу з підготовки дипломованих моряків (ПДМНВ-78/95) і командних кадрів плавскаду.

За ДК 009-96 професійна діяльність фахівців означеного напрямку і рівня підготовки відбувається на морському пасажирському, вантажному, рейсовому пасажирському транспорті (розділ 61 ДК 009-96 «Водний транспорт»), а також може бути пов'язана з роботою службово-допоміжного рейдового та технічного флоту (розділ 62 «Допоміжні транспортні послуги»), суден, які здійснюють ловлю риби, її переробку та консервування (розділ 05 «Риболовство»).

Згідно із зазначеними в Довіднику кваліфікаційних характеристик професій, фахівці морського та річкового транспорту обіймають такі первинні посади:

- третій помічник капітана на морських, річкових, рибпромислових, портових, технічних та спеціалізованих суднах без обмеження валової водотоннажності і стажу роботи;
- старший помічник капітана і капітан суден валовою місткістю 500-3000 реєстрованих тонн після набуття відповідного стажу роботи на посадах із нижчим званням;
- четвертий, третій механік, учбовий механік; ремонтний механік; механік з суднових систем на морських, річкових, рибпромислових, портових, технічних та спеціалізованих суднах, доках, бурових платформах без обмеження потужності головної енергетичної установки.

Висновки. Специфіка професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах, зумовлена специфікою їх майбутньої професійної діяльності, породжує суттєве протиріччя між соціальним замовленням на офіцерів морського флоту та усталеною практикою їхнього професійного навчання, відірваною від сучасної практики господарювання суд-

нопливних компаній. Вирішення означеного протиріччя потребує ґрунтовних і систематизованих психолого-педагогічних досліджень.

Література:

1. Кулакова М. В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах: дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Кулакова Майя Володимирівна. – Одеса, 2006. – 248 с.

2. Миосов М. В. Стандарти оценки компетентности моряков в XXI столетии / М. В. Миосов // Морська освіта. – 2009. – № 5-6 (25-26). – С. 10-14.

3. Положение № 132 «О высших инженерных морских, мореходных и арктическом училищах Министерства морского флота». Утверждено приказом Министра морского флота от 4 сентября 1968 г.

4. Шемякін О. М. Вища морська освіта: реалії й тривоги сьогодення / О. М. Шемякін // Морська освіта. – 2009. – № 1-2 (21-22). – С. 12-14.

КАР'ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЯК КЕРОВАНИЙ ПРОЦЕС

УДК: 372.4+372.6

Вікторія Корнещук, Ісмаїл Ерсьозоглу

CAREER INCREASE OF PEDAGOGIC PERSONNEL IS THE MANAGEMENT PROCESS

Victoriya Korneshchuk, Ismail Ersezoglu

This article presents necessity in management of career increase of pedagogic personnel of educational institutions.

Keywords: career, pedagogic personnel, management, motivation.

КАРЬЕРНЫЙ РОСТ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПЕРСОНАЛА КАК УПРАВЛЯЕМЫЙ ПРОЦЕСС

Викторія Корнещук, Ісмаїл Ерсьозоглу.

В статье обоснована необходимость управления карьерным ростом педагогического персонала учебных заведений.

Ключевые слова: карьера, педагогический персонал, управление, мотивация.

Постановка проблеми. Успішна професійна кар'єра є одним із способів самовираження людини, реалізації її потенціалу. Організації, зорієнтовані на ефективне функціонування, завжди зацікавлені в успішній кар'єрі своїх працівників, адже досягнення запланованих організацією стратегічних і тактичних цілей можливе лише за умови, що вони узгоджуватимуться з цілями персоналу. Перехід освітньої галузі на нові економічні відносини, поява ринку освітніх послуг зумовили проблему якості педагогічного персоналу, здатного